

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ЦЕНКЛЕР
НАТАЛІЯ ІВАНІВНА

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ
МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

(На прикладі взуттєвої промисловості Закарпаття)

спец. 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук

Київ – 1995

АВ 31.944

Дисертація є рукописом

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку і аудиту в промисловості Київського державного економічного університету

Наукові керівники - доктор економічних наук, професор Кузьмінський А.М.
- кандидат економічних наук, в.о. професора Остап'юк М.Я.

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор Самборський В.І.
- кандидат економічних наук, доцент Гайдай М.Г.

Провідна установа - Львівський державний університет
Захист дисертації відбудеться "24" березня 1995 р.,
в аудиторії № 214 о 16 годині на засіданні спеціалізованої Вченої Ради Д01.53.04.

Київського державного економічного університету за адресою:
252057, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського державного економічного університету.

Автореферат розіслано "21" лютого 1995 р.

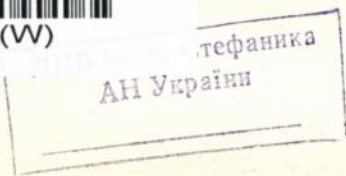
Вчений секретар спеціалізованої Вченої Ради, кандидат економічних наук, доцент

Федонін О.С.

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00777335 (W)

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

1.1. Актуальність теми дослідження

Здійснення заходів щодо стабілізації економіки України і перехід до ринкових засад потребує принципово нових підходів до управління матеріальними ресурсами як одного з провідних елементів виробничого потенціалу, що зумовлює необхідність удосконалення методики організації обліку та контролю.

З переходом до ринкової економіки особливо гостро стає питання про удосконалення таких функцій управління, як бухгалтерський облік і контроль, та приведення їх у відповідність до нових умов господарювання.

Ринок потребує швидкого реагування на зміни господарської ситуації, пов'язаної з використанням матеріальних ресурсів та впливом його на стан виробництва. Все це говорить про те, що в умовах ринкової економіки значно підвищується роль обліку і контролю як основи ринкових відносин.

Економісти України внесли значний вклад у створення і розвиток національного обліку, в тому числі в області методології, методики, організації обліку і контролю. Дещо зроблено і в області обліку і контролю матеріальних ресурсів. Однак ряд проблем теорії і практики недостатньо досліджені і потребують подальших наукових розробок.

В концепціях стану і розвитку бухгалтерського обліку і контролю, його структури і властивостей різних вчених і фахівців відсутня єдність: вони чи недостатньо обґрунтовані, чи спірні. Не розроблена поки що єдина методика обліку і контролю матеріальних ресурсів.

Разом з тим ряд аспектів обліку і контролю матеріальних ресурсів та їх використання потребують переосмислення і більш глибокого дослідження. Це викликано впровадженням ринкових засад, переходом на міжнародні стандарти обліку і звітності, автоматизацією обліку і контролю на базі персональної комп'ютерної техніки.

Вивчення діючої практики організації обліку і контролю у виробничих об'єднаннях і на підприємствах показало, що удосконаленню обліку і, тим паче, контролю матеріальних ресурсів не приділяється належної і достатньої уваги. В свою чергу, це свідчить про недооцінку цього фактора, оскільки більш удосконалений облік матеріальних ресурсів, що відповідає новим і складним умовам господарювання, в яких опинились підприємства, – визначаючий у підвищенні ефективності виробництва.

Контроль сприяє економії матеріальних ресурсів, що також має важливе значення в умовах жорсткого їх дефіциту.

Методика контролю, яка застосовується у господарській практиці, зводиться до поверхової оцінки стану матеріальних ресурсів, оцінки впливу таких факторів, як зміни норм та цін, заміни одних видів матеріалів іншими.

До теперішнього часу ще не знайшов застосування аудиторський контроль, який дав би можливість об'єктивно оцінити матеріальний стан виробництва і викрив причини неекономного витрачання ресурсів. Незважаючи на те, що на підприємствах є значний парк персональних ЕОМ, ефективність їх використання ще досить низька. Розроблені програми автоматизованого контролю матеріальних ресурсів практично не використовуються з різних причин.

Проблеми, які стоять перед обліком і контролем в Україні, в тому числі і перед обліком матеріальних ресурсів, методична невідпрацьованість ряду питань обліку матеріальних ресурсів, особливо в умовах комп'ютеризації, і велике практичне значення його удосконалення зумовили вибір теми дисертаційної роботи і визначили її актуальність.

1.2. Мета і завдання дослідження

Мета дослідження – удосконалення методології, методики і організації обліку та контролю матеріальних ресурсів і їх використання в промисловості з урахуванням міжнародної практики і переходу до ринкових засад.

Відповідно меті дослідження в дисертації поставлені і вирішені такі основні завдання:

- визначення економічної суті матеріальних ресурсів, їх змісту та ролі у процесі виробництва;
- удосконалення системи класифікації матеріальних ресурсів відповідно діючим нормативним документам, що стосуються даної ділянки обліку;
- критична оцінка існуючої практики обліку матеріальних ресурсів і розробка пропозиції щодо її удосконалення;
- дослідження методики контролю і проведення аналізу існуючих методів та прийомів контролю;
- визначення підходів та напрямків удосконалення обліку і контролю, виходячи з загальноприйнятої практики стандартів обліку, та розробка рекомендацій по проведенню внутрішньогосподарського контролю;

– розробка методичних основ комплексної автоматизації обліку і контролю матеріальних ресурсів з метою підвищення ефективності використання обчислювальної техніки, з одного боку, і підвищення ролі контролю матеріальних ресурсів, з іншого;

– розробка рекомендацій по удосконаленню методики обліку і контролю за станом матеріальних ресурсів.

1.3. Предмет і об'єкт дослідження

Предметом дослідження виступають методологія, методика та організація обліку і контролю матеріальних ресурсів, а також використання обчислювальної техніки при автоматизації обліку і контролю.

Об'єктом дослідження обрано взуттєву промисловість Закарпаття.

1.4. Методологія і методика дослідження

Теоретичною і методологічною основою дослідження є окремі положення економічної теорії, праці вітчизняних і зарубіжних економістів.

В процесі дослідження застосовувались методи наукової абстракції, індукції і дедукції, групування, порівняння, синтезу, аналізу та інші методи наукового пізнання економічних явищ.

Дослідження базується на методах комплексного підходу до об'єкта, який вивчається. Під час розв'язання спеціальних економіко-математичних задач були використані роботи з прикладної математики, бухгалтерського обліку та економічного аналізу.

Базою для побудови і узагальнення висновків послужили дані бухгалтерського обліку і контролю, а також стандарти підприємства з питань організації обліку і контролю матеріальних ресурсів, постановки задач обліку матеріальних ресурсів, алгоритми і програми реалізації цих задач на ЕОМ, на прикладі яких була здійснена апробація роботи.

1.5. Наукова новизна дослідження

Під час розв'язання спеціальних економіко-математичних задач були використані роботи з прикладної математики, бухгалтерського обліку та економічного аналізу.

Найважливішими результатами досліджень, які мають наукову новизну, є такі:

– сформульовано концепцію і розроблені рекомендації розвитку та використання принципів обліку і контролю в умовах ринкових відносин, що ґрунтуються на перевагах міжнародних стандартів і на основі цього

доповнені новими принципами, які найбільше відповідають сучасному стану і особливостям розвитку економіки в Україні;

- обґрунтовано розмежування сформованого фінансового та управлінського обліку;

- розроблені пропозиції обліку матеріальних ресурсів в системі фінансового і управлінського обліку;

- обґрунтовані шляхи та напрямки удосконалення організації та методики контролю матеріальних ресурсів;

- вирішено методологічні проблеми автоматизації обліку і контролю матеріальних ресурсів з використанням можливостей сучасних ПЕОМ на базі розподіленої обробки даних;

- узагальнена методика контролю матеріальних ресурсів та проаналізовані фактори, які впливають на їх стан, на прикладі взуттєвих підприємств.

1.6. Практична цінність роботи

Виконані дослідження дають можливість:

- визначити головні напрямки удосконалення обліку і контролю матеріальних ресурсів при переході до ринкових відносин;

- значно поліпшити організацію обліку і контролю на базі використання обчислювальної техніки;

- використати розробки і пропозиції, викладені в дисертації, при підготовці національних стандартів з обліку і контролю матеріальних ресурсів та їх вплив на організацію облікової і контрольної роботи на взуттєвих підприємствах;

- підвищити науковий рівень навчальних програм курсів з обліку і аудиту, що вивчаються у вузах.

1.7. Апробація та реалізація результатів досліджень

Основні результати досліджень були викладені на науково-практичних конференціях, що знайшло відображення в опублікованих матеріалах. Крім того, висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, були використані у процесі виконання держбюджетної кафедральної теми "Удосконалення організації та методики обліку, контролю й аналізу роботи підприємств в умовах ринкових відносин", реєстраційний номер № уА 01002099.Р.

Результати досліджень по автоматизації обліку і контролю матеріальних ресурсів впроваджені на підприємствах Закарпатського

виробничо-торгового взуттєвого об'єднання, а також використовуються під час читання курсів лекцій з курсів "Основи бухгалтерського обліку і економічного аналізу", "Фінансовий облік" і проведенні занять з керівниками, працівниками і фахівцями на курсах підвищення кваліфікації.

1.8. Публікації

Основний зміст дисертації висвітлено у трьох наукових статтях.

1.9. Обсяг і структура роботи

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, бібліографії та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи 167 сторінок. До неї входять 11 таблиць, 13 малюнків, 18 додатків. Бібліографія основної літератури складається з 182 джерел.

У вступі дано обґрунтування актуальності теми дисертації, визначені мета, завдання та об'єкт дослідження, розкрита наукова новизна та практична цінність роботи.

В першому розділі "Сучасні напрямки удосконалення обліку в системі управління матеріальними ресурсами в умовах розвитку ринкової економіки" визначені загальні напрямки удосконалення системи управління матеріальними ресурсами на основі покращання організаційно-методичних заходів обліку і контролю. Досліджуються матеріальні ресурси як важливіший об'єкт бухгалтерського обліку і дається критична оцінка сучасного стану обліку матеріальних ресурсів, визначаються шляхи їх удосконалення.

У другому розділі "Організація і методика контролю матеріальних ресурсів" розглянута організація контролю в Україні і в зарубіжних країнах.

Наведені рекомендації по удосконаленню методики контролю на взуттєвих підприємствах з урахуванням міжнародного досвіду і міжнародних стандартів.

Третій розділ "Методологічні основи організації обліку і контролю матеріальних ресурсів на базі автоматизованих робочих місць (АРМ)" присвячений дослідженню методологічних аспектів обліку і контролю в умовах застосування АРМ. Розглянуті особливості автоматизації обліку і контролю матеріальних ресурсів, з урахуванням специфіки взуттєвих підприємств, і розроблена методика організації технологічного процесу обробки даних по обліку і контролю матеріальних ресурсів в умовах АРМ на базі розподіленої системи обробки даних.

У висновку викладені основні положення і пропозиції, що витікають з проведеного дослідження.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ І ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. Розкриття загальних напрямків удосконалення системи управління матеріальними ресурсами на основі покращання організаційно-методичних заходів обліку і контролю

Перехід від планово-командних методів до ринкових засад, заснованих на широкому використанні економічних і фінансових методів впливу на економічну політику та виробничо-господарську практику підприємств, вимагає перегляду концептуальних методологічних основ бухгалтерського обліку, обумовлює також необхідність удосконалення організації бухгалтерського обліку, яка полягає не тільки в розв'язанні ряду проблем обліку, але і в психологічній перебудові, тобто в глибокому переосмисленні нових завдань, що стоять перед економістами та працівниками-обліковцями.

В дисертації в історичному аспекті розглянуті напрямки удосконалення обліку і контролю.

Одним із напрямків удосконалення обліку в Україні є перехід на прийнятту у міжнародній практиці систему обліку і статистики.

Особливу увагу, в зв'язку з цим, необхідно приділити розробці та прийняттю Закону про бухгалтерський облік та нового плану рахунку. Для здійснення переходу на нові плани рахунків необхідно розв'язати принципово нові завдання, які виникають перед бухгалтерським обліком. В дисертації уточнюються ці завдання:

по-перше, прийняття Закону про бухгалтерський облік і звітність в Україні. Введення ринкових засад примушує по-новому подивитись на функцію контролю як одного з важливіших елементів господарського управління;

по-друге, чітке розмежування сфери фінансового і управлінського обліку і впровадження цих видів обліку в практику роботи підприємств;

по-третє, подальше удосконалення бухгалтерської звітності, з врахуванням не тільки розподілу бухгалтерського обліку на фінансовий і управлінський, але і тих змін, які відбуваються в системі статистичної звітності;

по-четверте, розробка та затвердження національних стандартів бухгалтерського обліку.

В дисертації уточнюється поняття суті обліку і контролю.

В сучасній економічній літературі Заходу облік тлумачиться як "система даних", яка кількісно відображає і дає фінансову інформацію про ідентифікований об'єкт господарювання. Цим можна пояснити поділ обліку на фінансовий і управлінський, який прийнятий у більшості країн світу. Автором аналізуються особливості фінансового і управлінського обліку з точки зору доцільності впровадження його в Україні і стосовно до обліку матеріальних ресурсів. В зв'язку з цим наведені пропозиції щодо відображення матеріальних ресурсів на рахунках управлінського обліку.

Важливим, на думку автора, при удосконаленні обліку матеріальних ресурсів є додержання відповідних принципів обліку, які дали б можливість ділового спілкування на міжнародному рівні.

В дисертації зроблені узагальнення принципів обліку, прийнятих в різних країнах, проведений їх критичний аналіз і запропонований автором новий принцип "принцип сталості валюти", який в сучасних умовах відіграє суттєву роль.

Облік і контроль слід розглядати в тісному взаємозв'язку.

На сучасному етапі проведення економічної реформи питання організації контролю дуже актуально.

Аналізуючи підходи до визначення контрольних функцій і схеми організації контролю, автором розроблена узагальнена схема організації контролю, яку доцільно було б впровадити не тільки для контрольного процесу взагалі, але і для організації контролю за ефективним використанням матеріальних ресурсів зокрема.

На думку автора, наведена схема допоможе здійснити оперативне керування матеріальними ресурсами. А для того щоб вона діяла, вважається за доцільне розробити стандарти відхилень, які можна допустити і не приймати відповідних рішень, якщо вони не виходять за рамки встановлених меж. При цьому передбачається, що фактичне використання матеріальних ресурсів практично не може абсолютно точно відповідати стандарту і, отже, будуть виникати відхилення в той чи інший бік.

Зростаюча роль контролю вимагає посилення дієвості і удосконалення всіх його видів, форм і методів організації. В зв'язку з цим виникає необхідність розглянути матеріальні ресурси як об'єкт обліку і контролю.

2.2. Матеріальні ресурси як важливий об'єкт бухгалтерського обліку

В умовах ринкової економіки, функціонування самостійних товаровиробників роль обліку суттєво підвищується, розширюється коло об'єктів бухгалтерського обліку. Так, вже на сучасному етапі в Україні об'єктами обліку стали нематеріальні активи, акції, векселі тощо.

В подальшому, у міру становлення і вдосконалення ринкових засад, коло їх буде збільшуватись.

Одним з важливіших об'єктів бухгалтерського обліку виступають матеріальні ресурси. Сировина, матеріальні та паливно-енергетичні ресурси – важливіша складова частина національних скарбів України, тому в комплексі заходів по створенню системи бухгалтерського обліку та фінансового контролю великого значення набувають формування повної і достовірної облікової інформації про наявність, рух та оцінку виробничих запасів на кожному підприємстві, а також чітка організація внутрішньогосподарського контролю за їх зберіганням та використанням у виробництві.

В економічній літературі до теперішнього часу ще не існує чіткого визначення об'єкта цієї ділянки обліку. Дослідження даної проблеми дозволило дійти висновку, що усі без винятку автори виділяють облік матеріальних ресурсів як важливий розділ бухгалтерського обліку, однак, розуміють під об'єктом обліку в одних випадках – облік матеріалів, в інших – облік предметів праці, в третіх – облік матеріальних ресурсів.

З цих методологічних позицій розглядаються поняття "предмети праці", "виробничі запаси", "матеріальні цінності", "матеріальні ресурси" і визначається об'єкт бухгалтерського обліку.

В зв'язку з переходом України на міжнародні стандарти обліку, певний інтерес становлять матеріальні ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку в зарубіжних країнах з розвинутою ринковою економікою. Характерним для них є те, що об'єктами обліку служать матеріально-виробничі запаси.

В дисертації досліджені суть і зміст цих понять, що дало змогу дійти висновку про те, що матеріальні ресурси в промисловості виступають у вигляді продукції уречевленої праці і володіють споживчою вартістю і вартістю. Виходячи з даних властивостей, бухгалтерський облік відображає рух усіх матеріальних ресурсів у двох вимірниках: натуральному і вартісному.

Облік руху матеріальних ресурсів як вартості має важливий аспект, який стосується обліку процесу їх придбання та заготівлі. Одержувач стає власником матеріальних ресурсів з моменту надходження документів та

їх оплати, тобто тут стає необхідним облік матеріальних ресурсів у дорозі. Можливий і другий варіант: надходження матеріальних ресурсів без супроводжувального документа на їх оплату, що вимагає обліку невідфактурованих поставок.

Отже властивості уречевленої праці, які характерні для матеріальних ресурсів, – споживча вартість і вартість, викликають необхідність вести облік матеріальних ресурсів у дорозі, невідфактурованих поставок і розрахунків з постачальниками, і розглядати цю дільницю обліку як частину бухгалтерського обліку матеріальних ресурсів.

Таким чином, об'єктом матеріального обліку виступають матеріальні ресурси, до яких (на рівні підприємств) відносяться: сировина, основні матеріали, напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара та тарні вироби, запасні частини для ремонту.

Перераховані складові частини об'єкта обліку характеризуються економічною однотипністю та ототоженням в організації обліку.

2.3. Критична оцінка стану бухгалтерського обліку матеріальних ресурсів та шляхи його удосконалення

Найбільш проблемними питаннями обліку матеріальних ресурсів на взуттєвому виробництві є:

- методи оцінки і переоцінки матеріальних ресурсів;
- порядок відображення надходження і витрат матеріалів;
- удосконалення первинної документації;
- науково обгрунтована класифікація матеріалів;
- особливості обліку матеріалів в системі фінансового та управлінського обліку;
- напрямки автоматизації обліку.

В умовах значного коливання цін бухгалтерські дані, сформовані за первісною вартістю, є недостовірними і спотворюють результати виробничо-господарської діяльності. На нашу думку, облік матеріальних цінностей має здійснюватись на таких засадах:

- а) застосування реальної оцінки;
- б) проведення щомісячних перецінок відповідно до діючих цін постачальників.

В першому випадку різноманітність видів і варіантів цін, на яких може ґрунтуватися вартісна оцінка, зумовлює необхідність вибору їх згідно з поставленими завданнями. У другому випадку, використовують методи оцінки, рекомендовані міжнародними стандартами бухгалтерського обліку в умовах змінної у часі тенденції та динаміки цін, за принципами ФІФО і ЛІФО, які будуть розглянуті нижче.

Принцип ФІФО актуалізує грошову оцінку, одночасно дезактуалізуючи ціновий механізм, а принцип ЛІФО навпаки. Тому в умовах різкої інфляції, яка має місце в сучасних умовах господарювання, застосування принципу ЛІФО більш виправдане.

Особливої уваги потребує оцінка матеріальних витрат за цінами відтворення і репродукції, що становлять основу поточної оцінки. Залишки на кінець місяця розраховують балансовим методом. За методом ЛІФО можуть бути переоцінені товарно-матеріальні цінності, по яких не було надходжень за новими цінами.

Фактична вартість в такому випадку може мати декілька значень, і необхідно вибрати який-небудь один метод визначення ціни матеріалів, що відпускаються.

Існують декілька методів, які можуть бути використані для розрахунку фактичної ціни відпущених матеріалів та оцінки кінцевого запасу.

У відповідності з Міжнародним стандартом обліку (162) з метою визначення затрат використовуються різні формули:

- а) перший вхід, перший вихід (ФІФО);
- б) середньозважена ціна;
- в) останній вихід, перший вихід (ЛІФО);
- г) основний запас;
- д) специфічне визначення;
- е) наступний вхід, перший вихід (НІФО);
- с) остання купівельна ціна.

ФІФО, середня зважена ціна, ЛІФО, основний запас і специфічне визначення – формули, які використовуються при визначенні затрат, проведених підприємством в один або інший час. НІФО і метод останньої купівельної ціни – формули, які використовуються при визначенні витрат, що не були проведені і тому не основані на фактичній собівартості.

Очевидно, що застосування оцінки методом ФІФО і ЛІФО вимагає організації аналітичного обліку матеріалів не тільки по видах матеріалів, але і по партіях надходження, якщо ціни на них змінюються. Цей факт ускладнює облік і підвищує його трудомісткість.

Застосування балансового методу дає можливість оцінювати матеріальні цінності вищезгаданими методами без ведення аналітичного обліку матеріалів за партіями надходження:

$$B = 3п + H - 3к \quad (1)$$

де В – вартість використаних матеріальних ресурсів;

3п, к – залишок матеріальних ресурсів на початок, кінець;

Н – надходження матеріальних ресурсів.

Застосування методу середньозваженої веде до калькуляції прибутку між цими двома крайніми точками.

Основою бухгалтерського обліку і контролю за рухом і зберіганням матеріальних ресурсів служить первинна документація.

В роботі досліджуються недоліки функціонуючих первинних документів, які є специфічними для взуттєвої промисловості, і даються пропозиції щодо їх вдосконалення та технології їх обробки, зокрема пропонується автоматизоване ведення "Паспорта моделі" як одного з найбільш складних і трудомістких. Автоматизація паспорта дасть можливість удосконалити облік відпуску матеріалів у виробництво, помітно замінити ручну працю значної кількості обліковців, робота яких пов'язана з підготовкою виробництва, нормуванням, введенням і розрахунками нарядів та лімітно-заборних карт тощо.

Значна увага в роботі приділяється питанням порядку відображення надходження і витрат матеріалів та їх класифікації на взуттєвих підприємствах України та інших країн СНГ, а також у зарубіжній практиці.

В роботі підкреслюється також необхідність урахування інфляційних процесів при оцінці матеріальних ресурсів. Автором, в зв'язку з цим, обґрунтовується доцільність ведення обліку окремо по матеріальних ресурсах і окремо по транспортно-заготівельних витратах згідно з методикою, яка пропонується.

2.4. Організація контролю матеріальних ресурсів

В роботі дається аналіз проблем організації контролю, в результаті якого виявлено, що існуюча в Україні система контролю не задовольняє сучасний стан розвитку економіки і повинна бути докорінно змінена. Обумовлюється це такими причинами:

різким розширенням кордонів самостійності країн, територіальних районів;

кардинальною реформою планування, ціноутворення, фінансово-кредитного механізму, матеріально-технічного забезпечення, зовнішньо-економічних зв'язків;

утворенням нових організаційних структур підприємств – кооперативних, орендних, акціонерних та інших.

Організація контролю повинна розвиватись з орієнтацією на внутрішній і зовнішній аудит у відповідності з досвідом світової практики. В роботі підкреслюються умови і принципи такої організації.

На основі дослідження підкреслено тісний зв'язок контролю і оперативного обліку матеріальних ресурсів, їх взаємне проникнення обу-

мовлено тим, що контроль – невід’ємна частина облікового процесу, причому контроль здійснюється безперервно – від збирання первинної інформації до складання бухгалтерської звітності. Особлива увага на взуттєвих підприємствах повинна приділятися збереженню матеріальних ресурсів. Через це підвищується роль інвентаризації як одного з інструментів контролю. Розроблена форма, за якою вона проводиться, і запропоновані методи її проведення. Визначені показники, які в якійсь мірі могли б оцінити якість збереження матеріалів.

Значна увага в роботі приділяється розгляду етапів і елементів контролю, методам і прийомам контролю.

В економічній літературі не має єдиної точки зору щодо системи методів і прийомів в контрольно-аудиторській роботі. Автором узагальнені існуючі методи і прийоми і на основі цього запропонована така їх класифікація.

1. Методи та прийоми фактичного контролю.
 - 1.1. Обстеження на місці об’єкта або ділянки, що перевіряється;
 - 1.2. Інвентаризація матеріальних цінностей;
 - 1.3. Застосування результатів лабораторного аналізу, технічного випробування, строку служби;
 - 1.4. Експертна оцінка.
2. Методи та прийоми документального контролю.
 - 2.1. Зустрічна перевірка документальних даних;
 - 2.3. Взаємний контроль змісту документа;
 - 2.4. Хронічна перевірка руху матеріальних ресурсів в грошовому виразі;
 - 2.5. Формальна перевірка;
 - 2.6. Нормативна перевірка;
 - 2.7. Контрольна звірка.

2.5. Методика контролю матеріальних ресурсів

В нових умовах господарювання суттєво підвищується роль контролю як одного з важелів управління виробництвом. В дисертаційній роботі критично оцінена існуюча методика контролю за станом матеріальних ресурсів.

Існуюча методика контролю розглянута на практичних матеріалах взуттєвих підприємств Закарпатського виробничо-торгового взуттєвого об’єднання. На основі цього зроблені висновки про те, що: наведена методика, викладена у більшості підручників і монографій по контролю, дозволяє одержати непогану аналітичну інформацію для прийняття

управлінських рішень. Однак вона базується на існуючій звітності підприємств, яка не суттєво змінилася і наближена до міжнародних стандартів.

На основі вивчення зарубіжної літератури, зарубіжного досвіду і узагальнення всього позитивного, що пропонується вченими України, автором розроблені рекомендації як щодо стадій, так і щодо методики контролю.

Автором пропонується всю роботу по контролю розділити на три стадії:

- перша – надходження;
- друга – зберігання та рух на складах;
- третя – використання у виробництві.

В основу рекомендацій покладений розподіл контролю на його елементи, які в комплексі зведені у вищезгадані стадії.

Певна методика, крім елементів контролю, включає джерела інформації, що відображають зміст кожного елемента; методи і прийоми, якими б доцільно, на думку автора, користуватись при здійсненні контролю; суб'єкти контролю; за якою формою доцільно оформляти результати контролю і місце та мета реалізації контролю.

Рекомендації по методиці контролю побудовані таким чином, щоб вона була повною, охоплювала всі служби підприємства, доступною і зрозумілою для виконання для осіб, які тільки набувають навички контролю.

В дисертації розроблена концептуальна модель автоматизованої обробки даних по обліку і контролю, комплекси задач по обліку і контролю об'єднані в одному технологічному циклі в рамках автоматизованого робочого місця бухгалтера (АРМ).

2.6. Організаційні та методологічні аспекти обліку в умовах застосування АРМ

В дисертації обґрунтована необхідність і викладені думки по подальшому удосконаленню і підвищенню ефективності використання електронно-обчислювальної техніки при обробці облікової інформації.

Поява машин нового типу – (ПЕОМ) обумовила принципово новий підхід до обробки інформації по управлінню матеріальними ресурсами, який дозволив максимально приблизити працівників обліку безпосередньо до машини. Це, в свою чергу, створює необхідні передумови для організації автоматизованого робочого місця (АРМ). Іншими словами, використання ПЕОМ на робочих місцях дозволяє організувати обліковий

процес таким чином, що роботи, які здійснюють працівники обліку, суміщуються з роботами, які здійснюються на машинах.

В Україні накопичені певні методологічні принципи автоматизації бухгалтерського обліку. Недоліками всіх діючих на сьогодні відомих прикладних програм є те, що вони використовуються локально, без ув'язки між собою. Перспективним направленням подальшого удосконалення процесу автоматизації обліку є принципово новий підхід до цієї справи, який в деякій мірі вдалось здійснити на взуттєвих фабриках Закарпатської області, а саме:

- машинне формування первинної облікової інформації – документів на носії;

- машинне ведення аналітичного і синтетичного обліку;

- машинне ведення зведеного обліку складання періодичної і річної звітності;

- машинна реалізація інформаційно-довідкового забезпечення контрольно-аналітичної функції бухгалтерського апарату;

- машинна реалізація передачі результативної інформації системи автоматизованого бухгалтерського обліку для системного використання в управлінні, тобто інформаційного забезпечення управління даними про результати господарської діяльності підприємств, організацій, що виникають в сфері бухгалтерського обліку.

Що стосується основних методологічних принципів автоматизації бухгалтерського обліку на базі АРМ, то вони покликані забезпечити єдність прийомів розробки і функціонування її як єдиної системи.

Автором ретельно проаналізовані дані принципи і запропоновано чітко дотримуватись таких, які впроваджені при автоматизації обліку матеріальних ресурсів на ЗВТО, а саме: співвідношення користі і витрат, контролю і безпеки даних, сумісності і гнучкості.

2.7. Особливості автоматизації обліку матеріальних ресурсів та технологія автоматизованої обробки інформації по обліку матеріальних ресурсів

Проблеми автоматизації обліку матеріальних ресурсів складні і різноманітні, однак, вихідним моментом організації обліку інформації є визначення задач, які розв'язуються.

Аналіз існуючої практики теоретичних розробок та методичних рекомендацій по автоматизації обліку показав, що поділ обліку матеріальних ресурсів на окремі завдання є загальноновизнаними. Однак принципи, покладені в основи класифікації завдань не однозначні, що визначає відмінність їх в переліку і змісту.

Це стало однією з причин різного вирішення питань та включення завдань обліку матеріальних ресурсів в автоматизовану систему управління підприємством.

Досліджуючи проблеми складу задач, які розв'язуються, можна виділити два її важливих аспекти:

1. Охоплення задачами обліку складових частин об'єктів обліку;
2. Визначення структури і взаємозв'язку облікових задач.

Перший аспект передбачається розв'язувати шляхом комплексного підходу до охоплення функціями обліку повного переліку етапів руху матеріальних ресурсів, які є суб'єктами управління. При цьому під функцією обліку розуміється комплекс взаємозв'язаних задач, спрямованих на виконання локальної мети, як одного з засобів досягнення головної мети.

Кінцевою метою виконання функції обліку матеріальних ресурсів є забезпечення органів управління сучасною, достовірною аналітичною інформацією про наявність, рух, дослідження матеріальних ресурсів, а також відповідності їх фактичної величини, витрат і розподіл запланованим.

Такий підхід не тільки забезпечує інформацією складання різних облікових документів, але і сприяє здійсненню контролю за своєчасним надходженням матеріальних ресурсів на склади підприємства, правильним їх витрачанням. Крім того, формує рух матеріальних ресурсів за операціями у розрізі замовлень і забезпечує здійснення багатьох інших функцій.

Функціональне призначення АРМ по обліку матеріальних ресурсів – це автоматизація операцій по обліку, і контролю, а також прийняття управлінських рішень.

АРМБ дозволяє:

- організувати і вести управлінський облік;
- аналізувати наявність і використання матеріальних ресурсів;
- спостерігати за матеріальними ресурсами і вести аналітичний облік їх;
- контролювати збереження їх;
- виявляти відхилення від норм і наявність матеріальних ресурсів;
- формувати і виводити необхідну інформацію про матеріальні цінності;
- користуватися одержаною інформацією на всіх рівнях управління;
- об'єднати в одному циклі обробки облік і контроль за станом матеріальних ресурсів.

Оцінивши все те позитивне, що вже досягнуто в області автоматизації обліку матеріальних ресурсів, автором запропонований такий підхід до

технологій автоматизованої обробки інформації по обліку матеріальних ресурсів, який забезпечує надійне і довгострокове функціонування при обмеженій кількості обчислювальної техніки і об'єднує складський облік і бухгалтерський матеріальних ресурсів у часі і просторі. Суть його полягає в тому, що ми вважаємо за доцільне, в першу чергу, навіть при наявності однієї обчислювальної машини, встановлювати її на складі. Головним завданням для розробників систем є чітко продумана ідеологія створення бази даних, яка включала б всю необхідну нормативно-довідкову інформацію по обліку матеріальних ресурсів і забезпечувала б потреби як складського, так і бухгалтерського обліку.

Запропонована автором технологія обробки інформації по обліку матеріальних ресурсів дозволяє значно скоротити сам технологічний цикл у просторі і часі, скоротити дільницю обліку матеріальних ресурсів в бухгалтерії, зосередивши процес обліку тільки в одному місці на складі (складський облік), а бухгалтерії лишити тільки контрольні функції.

Впроваджені в практику рекомендації, які пропонуються в дисертації, будуть сприяти підвищенню рівня організації обліку і контролю в управлінні підприємствами вуглевої промисловості.

Основні положення дисертації відображені у публікаціях:

1. Внутрішньогосподарський розрахунок у системі господарювання // В бр... інтенсифікація виробництва. – Ужгород, ЗПСНІТ УЖДУ, 1990, С. (0,2 др.а)

2. Персональна ЕОМ – основа АРМ бухгалтерських працівників // Вісник УЖДУ – Ужгород, 1994, С. 55. 59 (0,2 д.а.)

3. Деякі питання обліку та контролю матеріальних ресурсів при автоматизації обліку. Облік і аудит № 11, с. 41 (0,25 д.а.)

Ценклер Н.І. Облік і контроль матеріальних ресурсів

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.04 бухгалтерский учет, анализ и аудит
Киевский государственный экономический университет
Киев 1994

Защищается рукопись, которая содержит исследования методологии и организации учета и контроля материальных ресурсов обувного производства. Сформулирована новая концепция и принципы учета и контроля материальных ресурсов в условиях рыночной экономики. Определены основные методы учета и контроля материалов, внесены предложения по совершенствованию системы счетов финансового и управленческого учета материалов и т.д.

Разработаны рекомендации по организации учета и контроля материалов в условиях ПЭВМ.

Ключевые слова: материальные ресурсы, учет, контроль, обувное производство.

Tsenkler N.I.

SUMMARY Control and Accounting of the Material Resources

Dissertation for the Doctor of Phylosy Degree (Economics): speciality
08.06.04 accounting, analysis and audit.
Kiev State Economic University
Kiev 1994

The dissertation which is defended contains the research about the accounting and control of the material resources in shoe industry methodology and organization. The new concept and principles of the accounting and control of the material resources in the market economy are formulated. The basic methods of accounting and control of materials are defined; the question about the improvement of the system of the accounts for the financial and management accounting of materials etc. are analysed.

The new recommendations are worked up about the accounting and control of the materials organisation taking into account the conditions of new computer technologies.

The key are as follows: material resources, accounting, control, shoe industry.

Ав 31.944
Ав 31.944

Підписано до друку 16.02.95. Ф-т 60x84/16. Печ. листи 1,25

Замовлення 2843. Тираж 100

м. Ужгород, вул. Гагаріна, 101

Виробничо-видавничий комбінат "Патент"